

عنوان مقاله:

سخن دستور گریز موثر در تاریخ جهانگشای جویی

محل انتشار:

مجله متن شناسی ادب فارسی، دوره 16، شماره 1 (سال: 1403)

تعداد صفحات اصل مقاله: 21

نویسنده:

علیرضا محمودی - دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه زابل، زابل، ایران

خلاصه مقاله:

کتاب تاریخ جهانگشای جویی (۶۵۸ ق)، از مهمترین کتب تاریخی دوره مغول است که شاید بتوان آن را از نظر زمان، مرتبه و ارزش تاریخی و ادبی بر دیگر آثار مشابه متقدم دانست. از جمله علل اصلی این برتری را بی شک، می باید در ادبیت متن بررسی کرد. ادبیت متن به عوامل گوناگونی وابسته است که از جمله آنها می توان به نظم هنری (ساخت نحوی دستورگریز) اشاره کرد. نظم هنری، با نظم پایه (ساخت نحوی دستورمند)، متفاوت است. نظم نحوی دستورگریز، به کیفیت زیباشناختی در نحو سخن اختصاص دارد که در فرآیند هنری شدن سخن و شکل گیری ادبیت آن نقش مهمی را ایفا می کند. این دستورگریزی هنری، از رهگذر فرایند هنجارگریزی نحوی شکل می گیرد و مبتنی بر چهار اصل جابه جایی، جانشینی، کاهش و افزایش است. این پژوهش با هدف شناخت هرچه بیشتر و بهتر ویژگی های تثر فنی و با بررسی چهار اصل مذکور در کتاب تاریخ جهانگشا به این نتایج دست یافت که هنجارگریزی نحوی، گرچه سبب دستورگریزی شده، باعث برجستگی سخن و تاثیر زیباشناختی آن شده است. همچنین نتیجه این بررسی نشان از آن دارد که عطاملک جویی در این دستوری گریزی موثر در کتاب تاریخ جهانگشا، از اصل «افزایش»، در قالب جملات معترضه، به وجهی هنرمندانه تر بهره برده و آن را به یک ویژگی برجسته سبکی و رفتار ویژه زبانی بدل کرده است.

کلمات کلیدی:

تاریخ جهانگشای جویی، نظم هنری، ساخت نحوی دستورگریز، زبان معیار

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1947410>

